

РЕЦЕНЗІЯ

**завідувача кафедри дизайну інтер'єру і меблів
Київського національного університету технологій та дизайну
кандидата мистецтвознавства, доцента
КОСЕНКА Данила Юрійовича**

**на дисертацію
МАМЧЕНКО Яни Олександрівни
«ДИЗАЙН ВІЙСЬКОВОГО ОДЯГУ ДЛЯ ЛЬОТЧИКІВ:
ЕВОЛЮЦІЯ, ТИПОЛОГІЇ, ПРОЄКТНІ ПРАКТИКИ»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 022 «Дизайн»
галузь знань 02 «Культура і мистецтво»**

Актуальність теми дослідження та зв'язок з науковими програмами, темами.

Актуальність обраної теми зумовлена стратегічною важливістю військової авіації як провідного елементу обороноздатності держави й нагальною потребою переосмислення проєктування військового одягу в умовах активної фази війни. Дисертацію присвячено дослідженню дизайну військового одягу для льотчиків як естетико-ергономічного об'єкта проєктної діяльності в контексті його еволюційного розвитку. Комплексність поставлених завдань, міждисциплінарний підхід та інтеграція естетичних, конструктивно-технологічних і ергономічних принципів у розробку військового екіпірування для льотчиків відображають загальнодержавний запит на ефективні дизайн-рішення, які поєднують функціональність, символічність і комунікаційну силу візуального образу. Проєктування естетично-ергономічних виробів військового призначення, зокрема для льотчиків військової авіації, на основі дизайн-підходу залишається малодослідженим у вітчизняній та світовій науці, що зумовлює актуальність дослідження, необхідність ґрунтовного опрацювання зазначеного напрямку з метою розширення та вдосконалення теоретико-методологічних основ дизайну. Дослідження виконано в межах наукових програм кафедри моди та стилю КНУТД та державного замовлення Міністерства оборони України, що засвідчує безпосередній зв'язок роботи з актуальними завданнями національного безпекового простору.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення дисертаційної роботи ґрунтуються на широкій джерельній базі, що включає як історико-культурні, так і технічні, інженерні, мистецтвознавчі праці. Дисертантка здійснила системний аналіз історії, структури та композиційної організації одягу льотчиків з початку XX ст. до сьогодення. Чітка логіка дослідження, обґрунтовані типологічні побудови та критичний аналіз візуального матеріалу дозволили не лише охопити еволюцію військового екіпірування, а й сформулювати авторське бачення щодо напрямів його вдосконалення. Відповідно до мети дослідження, авторкою сформульовано та вирішено комплексне завдання формування структури та асортименту виробів спеціального призначення, узагальнено тенденції розвитку дизайну комплекту одягу військового льотчика, надано рекомендації щодо його вдосконалення. Рекомендації щодо гармонізації структури комплекту, впровадження інноваційних матеріалів, адаптивних композиційних рішень базуються на результатах ретельного зіставлення ергономічних, функціональних та образних характеристик виробів. Основу методології дослідження складає системний підхід, що забезпечує формування цілісного уявлення про досліджуваний об'єкт у контексті міждисциплінарних зв'язків дизайну, технологій, ергономіки, авіаційної галузі, психологічних і проєктних аспектів. Висновки є логічним підсумком виконаних досліджень та корелюють із поставленими завданнями.

Оцінка змісту і структури дисертаційної роботи.

Дисертація містить 390 сторінок, з яких 303 припадає на основний текст. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів з висновками, загальних висновків, списку джерел (407 найменувань) та додатків (87 сторінок).

Структура дисертаційного дослідження відповідає логіці наукового пошуку: від історико-джерелознавчого аналізу – до концептуального формування системи дизайн-рішень. Кожний розділ має завершену структуру, у висновках до розділів надано чітке узагальнення результатів. Особливої уваги заслуговує ілюстративна база – схемні та візуально-аналітичні матеріали відображають складні морфологічні та композиційно-конструктивні характеристики предмета дослідження.

У **першому** розділі опрацьовано теоретичний матеріал та візуальні джерела, що окреслює проблематику дизайну військового одягу для льотчиків і слугує джерельною базою для подальших наукових пошуків. Авторкою обґрунтовано зазначено, що сьогодні дизайн виступає універсальною мовою в глобальному міжнародному контексті, який за допомогою структурних

візуальних елементів здатний передавати глибокі сенси, формувати міжкультурний діалог, відображати цінності та ефективно вирішувати як утилітарні завдання, так і слугувати комунікативною, ідентифікаційною складовою, що актуально для проектування сучасного ергономічного військового одягу.

У **другому розділі** описано та охарактеризовано структуру захисного комплекту військового льотчика, виокремлено основні періоди розвитку історично та культурно сформованих знакових елементів, визначено підходи щодо створення єдності візуального образу та символіки Повітряних сил як засобу ідентифікації та компоненти айдентики. Структуровано основні етапи історичного розвитку художньо-колористичного оформлення. Авторкою наочно представлено та вперше систематизовано інформаційну базу різновидів художньо-колористичного оформлення моно- та мультихроматичних камуфляжних принтів матеріалів для виробів військового призначення в українському та міжнародному контекстах.

У **третьому розділі** визначено художньо-композиційні особливості конструктивного устрою комплекту одягу, серед яких багат шаровість, що створює складний візуальний образ, функціональна обумовленість всіх складових та їх взаємосумісність, наявність трансформативних елементів формоутворення, які дозволяють адаптувати вироби відповідно до індивідуальних потреб тощо. Це актуалізує подальше дослідження та систематизацію композиційно-конструктивних елементів з огляду на їх широке впровадження у виробах захисного комплекту для льотчика.

У **четвертому розділі** узагальнено та систематизовано різновиди матеріалів та виокремлено інноваційні матеріали для виготовлення сучасного військового одягу. До основних із них належать інтелектуальні (smart) матеріали зі здатністю до терморегуляції, самовідновлення, електронний текстиль, наноматеріали, метаматеріали тощо. Серед перспективних напрямів виокремлено розвиток цілісного стилістичного рішення виробів комплекту льотчика як складової єдиної системи. Узагальнено тенденції розвитку дизайну високотехнологічного захисного комплекту.

Відповідність вимогам академічної доброчесності.

У процесі рецензування порушень академічної доброчесності не виявлено. Авторкою дотримано вимоги до цитування, усі джерела наведено відповідно до академічних стандартів.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації.

Наукова новизна полягає у створенні авторської теоретико-методологічної моделі дизайн-розробки захисного комплексу для льотчика, яка охоплює фактори зовнішнього середовища, конструктивні зв'язки з авіатехнікою, матеріалознавчі інновації, айдентичність та естетику. Вперше авторкою здійснено типологізацію кольорових і композиційних систем військового одягу, зокрема в історичному та сучасному контексті, що дозволило виокремити ознаки архетипового образу льотчика та проаналізувати його еволюцію. Отримані результати дозволяють говорити про поглиблення наукового апарату дизайну спеціального одягу в напрямі гармонізації конструктиву та образної системи в умовах високої функціональної насиченості.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

За темою дисертації опубліковано 26 наукових праць, зокрема 4 статті у фахових виданнях, що відповідає вимогам до здобуття ступеня доктора філософії. Апробація результатів відбулася на численних міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема за участі галузевих фахівців та військових структур, що підсилює практичну релевантність напрацювань.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів.

Результати дослідження впроваджені в освітній процес КНУТД, використані у виробничих процесах підприємства ТОВ «Укртекстиль» та стали основою методичного супроводу проєктної роботи зі студентами спеціальностей «Дизайн» та «Технології легкої промисловості». Узагальнені композиційно-конструктивні модулі та графічна база складових комплексу мають значний потенціал для застосування в перспективних державних розробках військового одягу.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації.

1. У третьому розділі доцільним було б детальніше окреслити візуальні зв'язки між функціонально-композиційними рішеннями та типом літального апарата як основою формоутворення, з метою посилення концептуальної складової розробки.

2. Аналіз дизайнерських практик інших країн зосереджений переважно на матеріалах США, Великої Британії та Франції. Було б доцільно ширше залучити приклади з азійського регіону – Японії, Південної Кореї, з огляду на їх високотехнологічні підходи у проєктуванні екіпірування.

3. У ряді схем (зокрема додатків до розділу 4) можна було б вдосконалити графічну стилістику для забезпечення більшої композиційної цілісності, наприклад, через уніфікацію масштабу зображень.

Зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертації і мають виключно рекомендаційний характер.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Мамченко Яни Олександрівни «Дизайн військового одягу для льотчиків: еволюція, типології, проєктні практики» є завершеним комплексним дослідженням, яке поєднує історико-культурний, техніко-технологічний та художньо-композиційний аналіз. Робота має чітко окреслену теоретико-методологічну базу, містить науково обґрунтовані висновки та вагомі практичні результати, виконана здобувачкою самостійно на високому науковому рівні та відповідає спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво.

За актуальністю, науковим рівнем, обґрунтованістю положень, новизною, змістом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» №261 від 23.03.2016 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її авторка – Мамченко Яна Олександрівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Рецензент:

канд. мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри дизайну інтер'єру і меблів
Київського національного університету
технологій та дизайну

Данило КОСЕНКО

